

Вілкова Дар'я Сергіївна

Віхи, тенденції та підходи до вивчення слабких держав

УДК 327.5

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-126-131>

Вілкова Дар'я Сергіївна
аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
вул. Ю. Ілленка, 36/1, Київ, Україна

У статті йдеться про таке поняття дискурсу міжнародних відносин, як слабкі держави. Прослідковується еволюція концепту з початку 1990-х до періоду після 2016 року. Робиться спроба визначити ключові періоди в аналізі поняття, а також віхи та знакові події, що спричинили зміни в підходах до визначення та дослідження слабких держав.

Проаналізовано також низку рейтингів, що видаються різними інституціями – від Організації економічного співробітництва та розвитку до Групи Світового Банку та медіаконцернів. Визначені перші знакові доповіді, що готувалися стосовно слабких держав та транснаціональних загроз, які подібні країни становлять для регіональної та міжнародної безпеки.

Визначено доробок декількох груп дослідників з різних країн, таких як Робоча група з подолання слабкості держав, що діяла з 1994 року. Також наведено дані про кількість згадувань ключових слів у публікаціях, які можна знайти в базі Google Scholar у проміжку між 2000 та 2015 роками.

Наводяться основні характеристики поняття з принциповою увагою до тривимірного підходу у визначенні ключових завдань держави (авторитет, легітимність, спроможність). Визначено, що за останні тридцять років поняття пройшло ряд трансформацій. У загальному вигляді це означає відхід від терміну «невдала держава» до більш широкого і абстрактного поняття «слабкого контексту» і «ситуації».

У статті також визначено ряд суміжних термінів та понять, як-от зв'язка «безпека-розвиток», якою досі послуговуються дослідники. Йдеться передусім про паралелі з конфліктологією, адже саме на територіях слабких держав часто наявні внутрішні конфлікти різної інтенсивності.

Слабкі держави розглядаються як елементи системи міжнародної безпеки. Підтверджується, що актуальність поняття серед дослідників, науковців та політиків спричинена насамперед рядом транснаціональних загроз, що походять з таких країн.

Визначено ключові тенденції та підходи до дослідження питання, що популяризувалися в останні декілька років.

Ключові слова: слабкі держави, нестійкі контексти, транснаціональні загрози, міжнародна безпека.

Вступ. У теорії та практиці міжнародних відносин, як і в будь-якій іншій науці, поняття, терміни та категорії можуть проходити етапи переосмислення та трансформації. На основі деяких з них з'являються нові бачення або формуються парадигми. Ця стаття зосереджена на понятті, яке наявне в дискурсі як академічних кіл, так і практиків міжнародних відносин – йдеться про так звані слабкі держави, тобто такі державні актори системи міжнародних відносин загалом та безпеки зокрема, які мають прогалини в ключових характеристиках держави.

Сформульоване американськими дослідниками взимку 1993 року поняття слабкої держави на той час стосувалося швидше цілковитої невідзначеності та наявності потенційних загроз, що можуть походити від держав, що з'явилися у світі із закінченням Холодної війни та крахом радянської системи [3]. Ішлося про появу низки країн, які важко було назвати передбачуваними партнерами.

За останні майже тридцять років поняття пройшло декілька етапів переосмислення, як на академічному, так і прикладному рівні державотворення та зовнішньополітичних стратегій певних держав. Це прослідковується як у самому форму-

люванні – від “failed state” зразка початку 1990-х до “situations of fragility” чи “fragile contexts” зразка офіційної термінології ОЕСР після 2016 року [3; 4]. Перекласти ці поняття можна як «слабкі» або ж «нестійкі» контексти.

Метою статті є аналіз поняття слабких держав, зокрема в контексті міжнародної безпеки. Основні завдання полягають у:

- зазначенні ключових віх та етапів дослідження слабких держав;
- визначенні основних підходів до дослідження поняття;
- окресленні ключових тенденцій у науковій спільноті стосовно вивчення слабких держав.

Методологічну базу становлять описативний аналіз, зокрема, під час дослідження існуючих рейтингів слабкості держав, а також системний підхід, що дозволяє розглядати слабкі держави як елементи системи міжнародної безпеки.

Результати. Перш ніж характеризувати еволюцію поняття, варто визначити ключові віхи в дослідженні слабких держав. Умовно першим етапом можна вважати період між 1993 та 2001 роком. Це етап становлення терміну, який тоді поступово опинявся в фокусі таких організацій, як USAID – Агентство США з міжнародного розвитку,

Світовий Банк, а також урядів певних країн, таких як США та Великобританія. Згодом до них приєднається Німеччина.

Наступний етап – розвиток поняття та ключових характеристик припав на 2001–2008 роки. Саме в цей період поняття слабких держав було вперше артикульоване в Стратегії національної безпеки США, а також з'явилася низка рейтингів та індексів, серед яких найвідомішим є Індекс слабких держав, що видається Фондом миру [8].

Одним із перших звітів зі слабких держав у світі став підготований Світовим Банком у 2002 році робочий звіт, що отримав назву LICUS – Low Income Countries Under Stress [9]. Спеціальна робоча група оцінювала діяльність низки країн, що підпадали під категорію держав з низьким рівнем доходів, що знаходилися в кризі.

Також у цей період оформилися такі характеристики розгляду поняття, як зв'язка «безпека – розвиток» (security-development nexus), яким досі послуговується більшість організацій-донорів.

Цей зв'язок є ключовим в огляді еволюції поняття і потребує більш детального окреслення. Прив'язка розвитку до безпеки полягає в тому, що на першому етапі вивчення поняття слабких держав сформувався певне бачення – такими країнами є переважно актори, на території яких тривають конфлікти [2]. Про це свідчать самі назви організацій та доповідей, що видавалися на зламі століть.

Так, створена ще за президентства Білла Клінтона у 1994 році фінансована ЦРУ State Failure Task Force – Робоча група з протидії послаблення держав об'єднала провідних науковців США. Вони вивчали ряд революцій, геноцидів, політичних криз у різних державах і напрацювали список історичних випадків перетворення держав на слабкі й невдалі [7].

Аналітикам цієї Робочої групи вдалося напрацювати певну методологію, а також популяризувати концепт. Наочним свідченням його поширеності в академічних і політичних колах є те, що Стратегія національної безпеки США за 2002 рік містить такі рядки: «нині загрозою Америки (США) є меншою мірою ворожі держави, а радше слабкі та невдалі» [11, с. 13].

Характерним для вивчення питання у 2020 році є факт того, що два десятиліття тому дослідники ще не відзначали впливу факторів довкілля, етнічної та релігійної дискримінації, зовнішнього боргу, інфляції чи військових витрат бюджету на слабшання держави, якщо тільки ті безпосередньо не впливали на матеріальне благополуччя громадян чи рівень залученості в міжнародній торгівлі. Тим цікавіше прослідкувати, як змінився дискурс дослідження чинників, що призводять до появи чи переходу держав до розряду слабких.

Під вказаною вище назвою інституція існувала до 2007 року, відколи відома досі як Робоча

група з політичної нестабільності [7]. Це свідчить про певну зміну кон'юнктури, перегляд концепту слабкості держав і водночас появу багатьох інших агентств та розвиток програм із дослідження поняття різними організаціями.

Поворотним етапом у дослідженні поняття слабких держав став терористичний акт у Нью-Йорку 11 вересня 2001 року. Саме після проголошеної за декілька місяців Війни з тероризмом слабкі держави стали визначатися в офіційних документах США як чи не найсерйозніша транснаціональна загроза державній та міжнародній безпеці. Оскільки таке розуміння абсолютно співпадало з зовнішньополітичним курсом США, зовсім не дивно, що зростання кількості досліджень, присвячених даній тематиці, припало саме на термін президентства Джорджа Буша-молодшого.

Саме період між 2005 та 2008 роками можна назвати часом найбільшої уваги до слабких держав. Тоді було розроблено низку рейтингів оцінювання подібних країн. Серед ключових можна виділити такі:

- хронологічно перший, ще з попереднього визначеного етапу, World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence (WGI – PS & AV) – Світові індикатори (успішності) управління за критеріями політичної стабільності та відсутності насилля, що видавалися Групою Світового банку в період 1996–2015 років [12];

- Індекс слабких держав Фонду Миру [8];

- Country Indicators for Foreign Policy (CIFP) – Покраїнні індикатори для зовнішньої політики Карлтонського університету;

- World Bank Country Policy and institutional assessment (CPIA) – оцінювання зовнішньої політики та ефективності інституцій країн, що готується Світовим Банком [10];

- Brookings Institution Index of state weakness in the developing world (iSW) – Індекс слабкості держав у світі, що розвивається, Інституту Брукінгса [6];

- Bertelsmann Transformation Index (BTI) – Індекс трансформації медакконцерну Бертельсман [1].

Усі зазначені вище дослідження та звіти мають розвинуту методологію. Розглядаючи архів зазначеного першим WGI, спостерігаємо, що творці рейтингу обрали три виміри для характеристики управління, по два аспекти в кожному [12].

Перший стосується того, як уряди обираються, як за їх діяльністю слідкують та як змінюють. Ідеться про такі кластери, як Voice and Accountability (VA) – роль голосу громадянина та підзвітність уряду, тобто, як населення бере участь у виборі уряду, та свобода висловлення думки, зібрань, медіа; Political Stability and Absence of Violence/Terrorism (PV) – політична стабільність та відсутність насилля, тобто бачення можливостей до дестабілізації чи повалення уряду неконституційними методами, враховуючи терористичні дії.

Другий вимір стосується можливостей уряду ефективно формулювати та імплементувати політичні ідеї та дії. У цьому пакеті такі кластери, як, власне, Government Effectiveness (GE) – ефективність уряду, тобто якість надаваних публічних послуг, ступінь незалежності від політичного тиску в суспільстві та відповідальність влади за виконання проголошеної політики; Regulatory Quality (RQ) – визначення можливостей урядів виконувати проголошену політику та регульованість суспільства стосовно розвитку приватного сектору.

Наступний пакет – повага громадян до держави та її економічних і соціальних інституцій. У ньому такі кластери, як Rule of Law (RL) – повага до верховенства права в країні, вимірювання того, наскільки агенти діють за правилами, прийнятими у суспільстві, зокрема, якість контролю над виконанням договорів, захист права власності, діяльність поліції та судів і водночас рівень криміналітету; Control of Corruption (CC) – контроль над корупцією в суспільстві [24].

Цікавими також є ресурси, з яких бралася інформація для підготовки індексу. Їх чотири типи, а саме: дослідження стосовно домогосподарств і фірм, серед яких Афробарометр, Gallup World Poll and Global Competitiveness Report survey, інформація провайдерів даних з торгівельного бізнесу, зокрема Economist Intelligence Unit, Global Insight, Political Risk Services, інформація неурядових організацій, серед яких дані Global Integrity, Freedom House, Reporters Without Borders та інформація громадських організацій – огляди Світового банку, регіональних банків розвитку, ЄБРР та Інституційні профілі держав, що готуються Міністерством фінансів Франції [12].

Наступний індекс, обраний нами для огляду, – щорічний Fragile States Index. Аналітики, що його готують, користуються розробленим ще в 1990-х CAST – Conflict Assessment Framework Manual, що складається з трьох основних груп-кошиків індикаторів [8].

Серед них: соціальні показники, а саме демографічні тиски; стан біженців; еміграція і відтік умів; настрої в групах населення, економічні показники: нерівномірний економічний розвиток; бідність і економічний спад, політичні та військові показники: державна легітимність, рівень громадських послуг, захист прав людини й верховенство права в країнах, діяльність апарату з гарантування безпеки, роздробленість еліт, зовнішнє втручання [8].

Country indicators for Foreign Policy (CiFP) базуються на тривимірному підході. Оцінюється авторитет влади, її спроможність / ефективність та легітимність [2]. З 2015 року було запропоновано характеризувати держави як високоефективні, посередньо функціонуючі, збіднілі, ламкі, такі, де наявні внутрішні конфлікти та невдалі.

World Bank Country Policy and institutional assessment (CPIA), оцінювання зовнішньої політики та ефективності інституцій країн, що готується Світовим Банком, брало до уваги 16 критеріїв, згрупованих у чотири кластери: економічне управління, структурна політика, політика соціального включення і рівності та управління громадським сектором та інституціями [10].

Якщо деталізувати критерії, то розглядалися такі показники країн, як: розбудова людського потенціалу, рейтинг регулювання бізнесу, рейтинг боргової політики, середній рівень економічного управління, рівень успішності розподілу державних доходів, рівність доступу до публічних ресурсів, рейтинги фінансового сектору, фіскальної політики, гендерної рівності, макроекономічного управління та ряд інших.

Кожна з опрацьованих держав отримувала оцінку по критеріях від одного до шести. Слабкими вважалися держави, що отримували загальну оцінку 3,2 і нижче. Також до слабких відносили країни, де перебували регіональні (або під егідою ООН) місії з розбудови миру за останні три роки.

У 2008 році відомі дослідники проблеми слабкості держав С. Райс і С. Патрік на базі Інституту Брукінгс підготували Індекс слабкості держав у світі, що розвивається. Ними було розглянуто 141 країну за 20 індикаторами, поділеними на чотири кластери [6].

До економічного кошика належали такі характеристики держави, як економічне зростання, якість діючої політики в сфері економіки, розподіл доходів. До політичного кластеру входили рівень підзвітності уряду громадянам, верховенство права, рівень корупції, демократизації, свободи висловлювань та зібрань тощо. Наступний кошик стосувався безпеки, «вимірювалася» здатність держави гарантувати безпеку населення, а саме наявність та інтенсивність конфліктів, їх наслідки, як-то: кількість переселенців всередині країни, неконституційне захоплення влади, серйозні утиски прав людини. Останній кластер стосувався фінансового благополуччя і вимірював, наскільки держава забезпечує населення благами, серед яких освіта, охорона здоров'я, доступ до чистої води, відсутність голоду тощо. Більшість даних, отриманих дослідниками, бралися з уже згаданих матеріалів Political Instability Task Force і WGI.

Держави класифікувалися як невдалі – три з найнижчими показниками, тоді це були Сомалі, Афганістан і Демократична Республіка Конго, критично слабкі держави, слабкі держави і буквально 'states to watch', тобто держави, за якими варто слідкувати [6].

Ще одним комплексним джерелом для огляду є Bertelsmann Transformation Index (BTI) – Індекс трансформації держав медіаконцерну Бертельсман, що аналізує як країни, що розвиваються, такі і, що переживають перехідний період, направляють

соціальні зміни на шлях до демократії та ринкової економіки. По суті, є два окремі індекси – Status Index і Management Index. Перший бере до уваги політичну та економічну трансформацію, другий фокусується на якості урядового управління [1].

Бертельсман готує доповіді кожні два роки і користується 17 індикаторами (деякі поділені на підкатегорії). До них належать такі: «державність» – ідеться про монополію держави на право використання сили, державну ідентичність, невтручання в релігійне життя та базовий рівень адміністрування; залучення громадян до політичного життя – прослідковується відкритість і чесність виборів, права висловлювань і зібрань; верховенство права – розподіл на гілки влади, незалежність судів, розвиток громадянських прав у країні; стабільність демократичних інституцій – досліджуються партійна система, групи інтересів, схвалення демократії, соціальний капітал держав; рівень соціально-економічного розвитку; організація ринку та рівень компетенції – у цій сфері, серед іншого, аналізується діяльність антимонопольних агенцій, рівень лібералізації торгівлі, банківська система.

Окремими індикаторами також є стабільність курсу валют та цін, рівень захисту прав власності, «режим благополуччя», що передбачає рівні можливості для громадян, та рівень соціального захисту; економічна діяльність, «сталій розвиток» – досліджується політика держав у сфері захисту довкілля, освіти, науково-дослідницької діяльності.

Інший кластер факторів об'єднує структурні перепони на шляху до розвитку держави, інтенсивність існуючих конфліктів, традиції громадянського суспільства тощо. Вимірюється також спроможність урядів до просування на шляху до демократизації суспільства та ринкової економіки. До уваги береться також ефективність використовуваних ресурсів, спроможність віднайти консенсус з різних питань – від розподілу цілей до замирення та управління конфліктами. Останній чинник, що береться до уваги – успішність у співробітництві з міжнародною спільнотою, тобто ефективність використання допомоги, що надається державам, регіональне співробітництво та рівень кредитоспроможності і довіри до держави [1].

Рейтинг оглядає 129 країн світу. Туди не входять держави, що були членами ОЕСР до 1989 року, як такі, що вже є демократично та економічно розвиненими, а також малі держави з населенням до двох мільйонів осіб. Винятками є «цікаві приклади розвитку й трансформацій», як самі автори називають такі держави, як Бахрейн, Бутан, Естонію, Косово, Маврикій та Чорногорію.

Максимальний бал, який держава може отримати за кожен з критеріїв у цьому індексі, – десять. Країни з оцінкою нижче трьох у категорії «державності» вважаються невдалими. Якщо в 2014 році таких було дві – Центральноафриканська республіка і Сомалі,

то в 2016 такими є Ємен, Лівія (найнижчий показник – 1,8), Сирія і вкотре Сомалі. Станом на останній виданий рейтинг у 2018 році найгірше діють такі держави, як Еритрея, Ємен, Судан і Сомалі, що отримали загальний показник менше 2 [1].

У період з 2008 до 2016 року поняття вкотре трансформувалося. Саме цей період є, по суті, переходом від слабких держав до слабких *контекстів*. Політолог В. Бартенев у 2017 році видав дослідження, присвячене саме відслідковуванню змін у термінології. Називаючи цю еволюцією «понятійною еквілібристикою», автор користується цікавою методологією, відзначаючи кількість згадувань низки ключових слів у публікаціях у базі Google Scholar у період між 2000 та 2015 роками [13].

Згідно з цими даними можна стверджувати про стабільне зростання згадувань поняття «слабкі держави» та взаємозамінне його використання з «невдалими» до 2015 року [13, с. 33]. Саме тоді графік кількості публікацій з ключовим словосполученням «слабкі держави» починає знижуватися. Водночас зростає кількість публікацій з такими ключовими словами, як «слабкі контексти», «ситуації слабкості» та тренд останніх років – «стійка держава» – “resilient state”

Останнє поняття є доробком насамперед ОЕСР, у документах якої все частіше поняття стійкості й здатності відповідати на загрози та діяти в кризових явищах використовується як антонім до слабкості.

Ще в 2009 році організацією було розроблено The Violence Lens – «спосіб аналізу», котрий можна перекласти як «Крізь призму насилля», створений для кращого розуміння причин, ефекту та зв'язку між різними факторами встановлення насильства, а також для визначення опцій для запобігання та мінімізації загроз [4].

До уваги дослідники беруть такі фактори, як динаміку розвитку громадянського суспільства та внутрішній політичний контекст країн; враховують різні показники маргіналізації тощо.

Автори стверджують, що більшість конфліктів та інших проявів насилля, присутніх сьогодні у світі, є результатом функції «конкуренції» у політиці, корумпованості та низького рівня зв'язку «суспільство – держава». Нерівність та суспільні розриви створюють базу для появи й поширення насильства – між окремими особами, групами у кримінальному світі і ширше на рівні збройної боротьби та міжнародних конфліктів.

Маргіналізація, що породжується різною релігійною, етнічною ідентичністю, нехтуванням правами людини, низькою якістю надання громадських послуг, відсутністю гарантій безпеки, – виявляється найяскравіше в так званих «слабких» контекстах, переростаючи в заворушення. Нещодавнім трендом є – говорити не лише про держави, але й про міста, насилля в яких на фоні повальної урбанізації як глобального

тренду неминуче складе ряд проблем для міжнародної безпеки в майбутньому [5].

Поєднання факторів доступності зброї та амуніції, схильності суспільств до організованої злочинності та їм подібні критерії не обов'язково призводять до насилля. Якщо ж «контекстам» притаманний також високий рівень маргіналізації, то здатність груп мобілізуватися разом з доступом до фінансових, людських ресурсів, влади – усе це породжує придатний ґрунт для назрівання жорстоких і почасти затяжних конфліктів, що мають здатність не зосереджуватися виключно на локальному рівні, а й ширитися регіонально і в перспективі негативно впливати на стан міжнародної безпеки.

ОЕСР пропонує розглядати слабкі держави за п'ятьма ключовими рівнями вразливості. Перший рівень – економічний, тобто ризики, що походять зі слабкості економічної бази держав та людського капіталу, схильності до повторення макроекономічних шоків, нерівномірного розвитку суспільств і високого рівня безробіття. Другий рівень – це вразливість слабких держав перед загрозами довкілля, змінами клімату, низький рівень сфери охорони здоров'я. Чималу роль відіграють також повторювані стихійні лиха, рівні забруднення, поширення хвороб і пандемій. Третій рівень полягає у політичній вразливості слабких держав і криється в ризиках, притаманних історичному політичному розвитку країн, низькому рівні залученості громадян до політичного життя, відсутності прозорості у цій сфері, а натомість високому рівні корупції.

Далі четвертий рівень – рівень соціальної вразливості. Слабкі держави більш схильні і до горизонтальної, і до вертикальної (соціальної та економічної) нерівності суспільства, що призводить до суспільних розривів. Останній, п'ятий рівень нас цікавить найбільше, тому що стосується безпеки. Ідеться про соціальну безпеку, рівень криміналітету та військово-політичний аспект. Цікавим є спосіб підрахунку цього виміру слабкості держав. До уваги беруться рівень здійснення вбивств у країні, кількість поліцейських та військових на сто тисяч громадян, рівень кримінальної активності, контроль над територією держави, кількість смертей громадян у боях. Через неефективність інституцій слабкі держави створюють вакуум, за якого еліти мають доступ, почасти неконтрольований, до ресурсів, передбачених для потреб усього населення. Так створюється база для економічної нерівності, що потім закономірно переходить у підвищення кримінальної активності. Вакууми, створені в суспільстві, можуть захоплювати озброєні угруповання. Це лише посилює соціальні розриви й призводить до поширення насилля [4].

У багатьох випадках слабких «контекстів» насилля чи загроза насилля використовуються групами при владі як засіб політичного тиску, особливо за умови низького рівня внутрішньої легітимності центральних урядів. Часто держави вдаються

до маневрування поняттями ідентичності, підкреслюють етнічні та релігійні розбіжності населення, що лише посилює вірогідність виникнення ситуацій панування різних форм політичного насилля.

Саме така, часто лише декларована, політична нерівність громадян стає двигуном насилля. Виключення за етнічною ознакою призводить до обмеженої репрезентації соціальних груп на вищому державному чи й регіональному рівні.

Захоплені такою політикою уряди часто нехтують критично важливими питаннями систем охорони здоров'я, освіти, захисту довкілля, лімітується доступ до публічних благ. Так, дослідники сходяться на думці, що як ексклюзивність соціальних груп, так і інклюзивність еліт є двома сторонами однієї медалі в слабких державах.

Висновки. Отже, за останні майже три десятиліття поняття слабких держав пройшло декілька етапів. Їх можна умовно назвати становленням, розвитком і трансформацією.

Так, у контексті міжнародної безпеки слабкі держави характеризуються рядом транснаціональних загроз, що не поважають кордонів. І якщо на початковому етапі йшлося про так звані невдалі держави, що з'явилися на міжнародній арені після розпаду СРСР, у 2010-х, по-перше, сам термін використовується рідше, а по-друге, йдеться про так звані «слабкі контексти». Саме в таких країнах влада не виконує функції ефективно, що означає прогалини в авторитеті, спроможності і / або легітимності.

Поняття слабкості держав, тим не менш, продовжує викликати інтерес дослідників. Це зумовлено, зокрема, рядом транснаціональних загроз, що походять з таких місць і мають глобальні наслідки для системи міжнародної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bertelsmann Transformation Index (BTI). Key Findings. URL: <https://www.bti-project.org/en/key-findings/>.
2. Carment D., Press S., Samy Y. 2010. *Security, Development, and the Fragile State: Bridging the Gap between Theory and Policy*. L., N.Y.: Routledge. 304 p.
3. Helman, G. D. and Ratner S. R. Saving Failed States. "Foreign Policy", (Winter, 1992–1993), No 89, pp. 3–20.
4. OECD. *States of Fragility 2016: Understanding Violence*, OECD Publishing, Paris, 2016. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264267213-en>.
5. OECD. Top 25 most fragile cities, 2015, in *States of Fragility 2018*, OECD Publishing, Paris, 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264302075-graph2-en>.
6. Rice, S. and Patrick, S. Brookings Institution Index of state weakness in the developing world (ISW), 2008. URL: <https://www.brookings.edu/research/index-of-state-weakness-in-the-developing-world/>.
7. State Failure Task Force Report: Phase III Findings, 2000. URL: <http://www.raulzelik.net/images/rztextarchiv/uniseminare/statefailure%20task%20force.pdf>.

8. The Fund for Peace. Fragile States Index. URL: <http://fundforpeace.org/fsi>.

9. The World Bank. World Bank Group Work in Low-Income Countries Under Stress: A Task Force Report. 2002. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/329261468782159006/pdf/269030PAPER0WBOLicus0Task0force0report.pdf>.

10. The World Bank. Country Policy and Institutional Assessment. URL: http://siteresources.worldbank.org/EXTCPIA/Resources/CPIA_eval.pdf.

11. White House. The national security strategy of the United States of America. Washington, President of the U.S. 2002. URL: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>

12. World Bank Group. World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/political-stability-and-absence-violenceterrorism-standard-error>

13. Бартенев, В. От «несостоявшихся государств» к «неустойчивым состояниям»: логика понятийной эквилибристики. *Полис. Политические исследования*. с. 26–41. 2017. doi:10.17976/jpps/2017.02.03.

5. OECD. Top 25 most fragile cities, 2015, in *States of Fragility 2018*, OECD Publishing, Paris, 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264302075-graph2-en>.

6. Rice, S. and Patrick, S. Brookings Institution Index of state weakness in the developing world (iSW), 2008. URL: <https://www.brookings.edu/research/index-of-state-weakness-in-the-developing-world/>.

7. State Failure Task Force Report: Phase III Findings, 2000. URL: <http://www.raulzelik.net/images/rztextarchiv/uniseminare/statefailure%20task%20force.pdf>.

8. The Fund for Peace. Fragile States Index. URL: <http://fundforpeace.org/fsi>.

9. The World Bank. World Bank Group Work in Low-Income Countries Under Stress: A Task Force Report. 2002. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/329261468782159006/pdf/269030PAPER0WBOLicus0Task0force0report.pdf>.

10. The World Bank. Country Policy and Institutional Assessment. URL: http://siteresources.worldbank.org/EXTCPIA/Resources/CPIA_eval.pdf.

11. White House. The national security strategy of the United States of America. Washington, President of the U.S. 2002. URL: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.

12. World Bank Group. World Governance Indicators – Political Stability & Absence of Violence. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/political-stability-and-absence-violenceterrorism-standard-error>.

13. Bartieniev, V. “Ot “nesostoyabshih gosudarstv” k “neustoichivym sostoyaniyam”: logika poniatynoi ekvilibrystiki. (From “failed state” to “fragile situations”: the logic of concept balancing acts”) *Polis. Political research*. pp. 26-41, 2017.

REFERENCES:

1. Bertelsmann Transformation Index (BTI). Key Findings. URL: <https://www.bti-project.org/en/key-findings/>.

2. Carment D., Press S., Samy Y. 2010. *Security, Development, and the Fragile State: Bridging the Gap between Theory and Policy*. L., N.Y. : Routledge. 304 p.

3. Helman, G. D. and Ratner S. R. Saving Failed States. “Foreign Policy”, (Winter, 1992–1993), No 89, pp. 3–20.

4. OECD. *States of Fragility 2016: Understanding Violence*, OECD Publishing, Paris, 2016. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264267213-en>.

Milestones, trends and approaches to the study of fragile states

Vilkova Dar'ia Sergeevna

Postgraduate Student at the Department of International Relations and Foreign Policy
Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Yu. Illienka str., 36/1, Kyiv, Ukraine

The article is focused on the concept of fragile states in the discourse of international relations' theory and practice. The evolution of the concept from the early 1990s to the period after 2015 is traced. The attempt to identify key periods in concept analysis, as well as milestones that have led to changes in approaches to identifying and exploring fragile states is made.

There is an analysis of a number of ratings issued by various institutions – from the Organization for Economic Co-operation and Development to the World Bank Group and media concerns. The first landmark reports on the weaknesses and transnational threats that such countries pose to regional and international security have been identified.

The achievements of several groups of researchers from different countries have been covered, such as State Failure task force, which has been operating since 1994. The data from the analysis of the number of publications indexed in Google Scholar base between 2000 and 2015 with specific keywords is presented.

The main characteristics of the concept are described with great attention to the three-dimensional approach in defining the key characteristics of a state (authority, legitimacy, capacity). It has been determined that over the last thirty years the concept has undergone a number of transformations. In general terms, this means moving away from the term “failed state” to the broader and more abstract concept of “fragile context” or “fragile situation”.

The article also identifies a number of related terms and concepts, such as the “security-development” nexus that is still popular among the researchers. First and foremost, there are parallels with conflict studies, since it is in the territories of fragile states that internal conflicts of varying intensity are often ongoing.

Fragile states are seen as elements of the international security system. It is confirmed that the relevance of the concept among researchers, scholars and politicians is primarily caused by a number of transnational threats originating from such countries.

The key trends and approaches to the research of the concept that has been popularized over the last few years are identified.

Key words: fragile states, fragile contexts, transnational threats, international security.